

УДК 35.072.6:004.738.5(477)

*Коробка Т. О., здобувач вищої освіти ОС «Магістр»,
Ковальська Л. А., д-р іст. наук, професор,
професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності,
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, м. Київ*

ВІДКРИТІ ДАНІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА АНАЛІТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

Анотація. Актуалізовано роль відкритих даних як ефективного інструменту забезпечення прозорості діяльності органів місцевого самоврядування та розвитку їх аналітичного потенціалу. Проаналізовано успішні кейси реалізації програм доступу до інформації, контролю за діяльністю органів влади, моніторингу та аналітики даних для ухвалення успішних управлінських рішень. Рекомендовано удосконалення нормативно-методичної бази, розвиток кадрового та аналітичного потенціалу, здійснення технічної інтеграції та автоматизації, підтримки партнерства і громадських ініціатив.

Ключові слова: інформація, відкриті дані, прозорість, органи місцевого самоврядування, аналітична діяльність.

В умовах активізації цифрової трансформації відкриті дані стають одним із ключових інструментів забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності діяльності органів місцевої влади. Відкритість інформації та оприлюднення сприяють підвищенню довіри громадян до управлінських рішень, розвитку громадського контролю та формуванню відкритого інформаційного середовища. Водночас відкриті дані створюють нові можливості для аналітичної діяльності, оскільки на їх основі здійснюється моніторинг соціально-економічних процесів, оцінка ефективності політик і прогнозування розвитку територій.

Розбудова системи відкритих даних в Україні відбувається в межах реалізації державної політики цифровізації та імплементації європейських принципів відкритого врядування. Для органів місцевого самоврядування це означає не лише необхідність забезпечення доступу до публічної інформації у форматі відкритих даних, а й використання цих даних як ресурсу для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Сьогодні відкриті дані постають не лише засобом підвищення прозорості, але й інструментом розвитку аналітичного потенціалу місцевих владних структур, що й становить мету дослідження.

Однією з ключових проблем ефективного функціонування місцевого самоврядування є брак відкритого, структурованого і машиночитаного доступу до інформації, необхідної для ухвалення обґрунтованих рішень, моніторингу виконання програм та залучення громади. На сьогодні в Україні створено центральний *Портал відкритих даних*, який акумулює численні набори даних від державних та місцевих органів влади. Проте на місцевому рівні залишаються суттєві розриви у вигляді неповних метаданих, нерегулярних оновлень, різних форматів (PDF замість CSV/JSON), а також відсутність інтеграції між реєстрами, що ускладнює аналітику та автоматизовану обробку даних для місцевих аналітичних команд [1].

Проблема стандартизації та якості даних тісно взаємодіє з їх прозорістю. Навіть коли дані публікуються, їх низька читабельність або відсутність геоприв'язки зменшують можливості для громадянського контролю та локальних аналітичних продуктів. Наприклад, ефективне відстеження місцевих закупівель або власності громади потребує узгоджених форматів, відкритих API та уніфікованих кодувань атрибутів. Аналітики змушені вручну очищувати і перетворювати дані, що знижує оперативність висновків. Ця проблема фіксується у численних оцінках та рекомендаціях щодо підвищення якості відкритих даних [2].

Водночас успішні практики демонструють, що розв'язання цих проблем дає швидкий аналітичний і суспільний ефект. Система електронних закупівель *Prozorro* – яскравий приклад відкритих даних, які значно підвищили прозорість публічних закупівель та дали змогу громадськості й журналістам аналізувати контракти, виявляти ризики й підозрілі тендери. Результатом стали як зростання конкуренції на ринку постачальників, так і інструменти для швидкого виявлення аномалій у закупівлях. Такий досвід показує, що одна якісна система відкритих даних може істотно змінити управлінський ландшафт [3].

На рівні міст є ефективні кейси, у яких відкриті дані стали базою для локальних сервісів і аналітики. Львівський портал відкритих даних публікує набори по бюджету, майну, благоустрою та іншим критично важливим темам – це дає змогу створювати візуалізації витрат, аудиту комунального майна та карти інфраструктури. Київ реалізував геоінформаційні рішення та публічні мапи, що допомагають відстежувати діяльність об'єктів комунальної власності і виконання робіт у розрізі районів, а також інтеграцію просторових даних у міські сервіси. Ці практики ілюструють, як локальні набори даних перетворюються на конкретні інструменти підвищення підзвітності [4; 5].

До важливих аспектів варто зарахувати приватно-громадянські продукти на основі відкритих даних. Сервіси на зразок *Opendatobot* агрегують реєстрові дані й надають інструменти для моніторингу компаній, перевірки контрагентів та виявлення ризиків, що суттєво підсилює аналітичні можливості як бізнесу, так і громадських організацій. Такий екосистемний підхід – поєднання державних порталів, місцевих наборів даних і приватних сервісів – є оптимальною моделлю для підвищення аналітичного потенціалу місцевої влади [6].

Загалом проблеми відкритих даних на місцевому рівні можна звести до трьох взаємопов'язаних груп: – якість і стандартизація форматів, – регулярність оновлення та інтеграція реєстрів, – відсутність аналітичних кадрів і інструментів у органах місцевої влади. Розв'язання цих бар'єрів потребує комплексного підходу у вигляді ухвалення єдиних технічних стандартів публікації (машиночитані формати та API), навчання місцевих аналітичних команд, створення міжвідомчих інтеграцій, а також стимулювання партнерств між владою, громадським сектором і бізнесом для розробки прикладних аналітичних продуктів. Досвід України (портал data.gov.ua, *Prozorro*, локальні портали міст) демонструє, що за умови поєднання політики відкритості й практичних інструментів прозорість та аналітичний потенціал істотно зростають.

Для органів місцевого самоврядування відкриті дані сьогодні є не лише інструментом прозорості, а й стратегічним ресурсом для розвитку аналітичної спро-

можності. Практика українських міст і державних порталів підтверджує: навіть за обмежених ресурсів відкриті дані дають змогу підвищити якість управлінських рішень, посилити підзвітність і стимулювати участь громади. Однак для досягнення системного ефекту необхідно здійснити низку послідовних кроків (*удосконалення нормативно-методичної бази, розвиток кадрового та аналітичного потенціалу, технічна інтеграція та автоматизація, підтримка партнерства і громадських ініціатив*). Ефективна модель реалізації політики відкритих даних передбачає залучення ІТ-спільнот, громадських організацій і стартапів, які на основі відкритих наборів створюють соціально корисні сервіси (наприклад, аналітичні платформи «Prozorro.Аналітика», «Opendatabot», «YouControl», «E-data»). Отже, поступове формування культури відкритості на місцевому рівні, впровадження якісних технічних стандартів і підтримка аналітичних ініціатив дають змогу не лише підвищити рівень прозорості влади, але й створити середовище, у якому дані стають основою для ефективного управління розвитком України.

Список використаних джерел

1. Портал відкритих даних. URL: data.gov.ua
2. Трансперенсі Інтернешнл Україна. URL: <https://ti-ukraine.org/about/>
3. Ukraine: Everyone sees everything. *Open Contracting Partnership*. URL: <https://surl.lu/zyufmt>
4. Відкриті дані Львова. URL: https://opendata.city-adm.lviv.ua/?utm_source=chatgpt.com
5. Офіційний портал Києва. Київська міська рада. КМДА. URL: <https://surl.li/ivmqkf>
6. Opendatabot. URL: https://opendatabot.ua/en?utm_source=chatgpt.com